Molenlanden

Collegeprogramma

2026 – 2030

Oktober 2026

Inhoud

Inleiding 3

Financiële uitgangspunten 5

De kracht van de Molenlandse Manier 6

1. Wonen, Ruimtelijke Ontwikkeling en Bereikbaarheid 7

1.1 Wonen 7

1.2 Ruimtelijke ontwikkeling 8

1.3 Buitenruimte 8

1.4 Verkeer en mobiliteit 9

1.5 Vastgoed en Onderwijshuisvesting 10

1.6 Opvang vluchtelingen 11

2. Economie, Energie en Buiten 12

2.1. Economie 12

2.2 Toerisme en Werelderfgoed Kinderdijk 13

2.3 Agrarische economie en Landschap 14

2.4 Energie- en warmtetransitie 16

2.5 Klimaatadaptatie 17

2.6 Afval en circulariteit 18

3. Samenleving en Cultuur 20

3.1. Een sterke sociale basis 20

3.2. Cultuur 22

4. Bestuur, Samenwerking, Openbare Orde en Veiligheid 24

4.1. Bestuur en participatie 24

4.2. (Boven) regionale samenwerking 25

4.3 Openbare orde en veiligheid 25

5. Bedrijfsvoering 26

5.1 Financiën 26

5.2 I-Domein 27

5.3 Organisatie 28

Inleiding

Kracht van de kernen: met elkaar bouwen aan de toekomst.

Dat is het vertrekpunt voor deze bestuursperiode. Dit collegeprogramma vertaalt de ambities uit het akkoord naar de belangrijkste mijlpalen en resultaten voor deze bestuursperiode. Dat doen we in verbinding met de samenleving, op de Molenlandse Manier.

We omarmen daarbij de vier uitgangspunten uit het coalitieakkoord. *"Verbinding is geen wens, maar een keuze die richting geeft aan ons handelen".* Dat is de manier waarop wij als college willen werken: met de gemeenteraad, inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

Wat de **Molenlandse Manier** voor ons als college betekent, leest u in het volgende hoofdstuk. Het vraagt om een bestuur dat zichtbaar en aanspreekbaar is en ruimte biedt aan ideeën en eigenaarschap uit de samenleving. Bij projecten van andere overheden en samenwerkingspartners zijn we een stevige samenwerkingspartner. Waar besluiten onze inwoners raken, willen we dat Molenlanden aan tafel zit.

Onze ambities voor Molenlanden

Samen bouwen we aan sterke gemeenschappen en **vitale dorpen en stad.** We geven dorpen en stad ruimte om richting te geven aan hun toekomst en maken daarom samen met inwoners en ondernemers **dorpsperspectieven**. We bouwen aan **voldoende woonruimte** in een **toekomstbestendige leefomgeving**, een **sterke sociale basis** en **toegankelijke zorg**. We versterken **cultuur, veiligheid en de lokale economie** en werken aan een **goede bereikbaarheid.** We staan voor onze boeren én ons landschap en werken samen aan **duurzame en economisch vitale landbouw.** Daarbij hebben we oog voor **water en klimaat** en kiezen we voor **verduurzaming die betaalbaar en gedragen is**.

Daarbij realiseren we ons dat niet iedere ontwikkeling of opgave een keuze is. Waar het wat een gegeven is, maken we bewuste keuzes in hoe we daar in Molenlanden invulling aan geven.

Bij het werken aan deze ambities beginnen we niet op nul. We bouwen voort op het werk en de resultaten van eerdere bestuursperioden. Veel is het waard om vast te houden en voort te zetten. Tegelijk verandert de wereld om ons heen. De vernieuwing zit daarom ook in hoe we omgaan met nieuwe ontwikkelingen en veranderende omstandigheden.

Van ambities naar impact

Dit collegeprogramma beschrijft per programma wat we willen bereiken (resultaten), wat we doen om daar te komen (de mijlpalen) en hoe we ons succes meten (de toetsstenen). We richten ons daarbij op de bestuurlijke prioriteiten en

vernieuwingen. Daarnaast voert de gemeentelijke organisatie veel andere belangrijke taken uit die nodig zijn om de gemeente goed te laten functioneren. Daarover leggen we via de reguliere planning-en controlcyclus verantwoording af aan de gemeenteraad.

We willen onze ambities zo concreet mogelijk maken. Niet alles kan echter aan het begin van een bestuursperiode volledig worden vastgelegd. Soms moeten we een ambitie of resultaat eerst samen met inwoners, gemeenteraad of partners concreter maken. Ook kunnen omstandigheden veranderen. Daarom biedt dit collegeprogramma ruimte om te leren en bij te sturen. De toetsstenen helpen ons om te beoordelen of we op koers liggen.

Veel mijlpalen zijn nu vooral concreet voor 2027 en 2028. Gaandeweg vullen we ook de jaren 2029 en 2030 verder in. Halverwege de bestuursperiode maken we via een tussentijdse verantwoording de balans op en herijken we waar nodig het collegeprogramma. Ook aan het einde van de bestuursperiode kijken we terug op wat we hebben bereikt. Daarnaast kijken we hoe de toetsstenen een plek kunnen krijgen in de ontwikkeling van de P&C-cyclus. Zo leren we gedurende de bestuursperiode wat werkt en wat nodig is.

Bij iedere actie maken we inzichtelijk of hiervoor al financiële dekking beschikbaar is. Zo niet, dan onderzoeken we eerst alternatieve financiering of een andere manier van uitvoering. Zijn aanvullende middelen nodig, dan leggen we daarvoor een dekkingsvoorstel aan de gemeenteraad voor.

We gaan ermee aan de slag op de Molenlandse Manier: samen met inwoners, gemeenteraad, ondernemers en partners. Met elkaar bouwen aan de toekomst!

Financiële uitgangspunten

Om onze ambities waar te maken, moeten we ook goed kijken hoe we de gemeentelijke financiën verantwoord inzetten. Molenlanden heeft een stevige vermogenspositie. Tegelijk is de meerjarenraming niet structureel in evenwicht. We moeten daarom kijken hoe we ons vermogen maatschappelijk kunnen inzetten en ook hoe de exploitatie op de langere termijn op eigen benen kan staan. Daarom hanteren we vier financiële uitgangspunten.

- **Structurele lasten dekken we structureel.**
  Dit geldt voor bestaand én nieuw beleid. Wijst het resultaat in de laatst vastgestelde jaarrekening én het begrotingssaldo in een P&C-product van het lopende jaar op een structureel tekort dat ten laste van de algemene reserve komt, dan bevat de eerstvolgende kadernota een bijsturingspakket dat de meerjarenraming sluitend maakt. De maatregelen verwerken we in de begroting van het eerstvolgende jaar.

- **We zorgen dat we keuzes kunnen maken vóórdat het nodig is.**
  Het college start in het najaar van 2026 met het Veranderprogramma: een afwegingskader met een doorgerekende lijst van maatregelen. Zo hebben we handelingsperspectief op het moment dat het nodig is, en niet pas daarna. Het Veranderprogramma wordt in het voorjaar van 2027 aan de raad voorgelegd.

- **We maken inzichtelijk welk vermogen vrij beschikbaar is.**
  We ontwikkelen een Visie op Vermogen met een systematiek die bepaalt welk deel van de vrije reserves beschikbaar is voor maatschappelijke inzet of lastenverlaging. Over de vermogenspositie rapporteren we in elk P&C-product.

- **Nieuwe investeringen moeten passen binnen onze financiële ruimte.**
  Bij elk investeringsvoorstel maken we zichtbaar wat de kapitaallasten betekenen voor het meerjarenbeeld en waar die ruimte vandaan komt.

De kracht van de Molenlandse Manier

De kracht van Molenlanden zit in onze gemeenschap. Inwoners, kerken, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties dragen iedere dag bij aan de leefbaarheid en toekomst van onze dorpen en stad. Daarom zien wij participatie niet als een los instrument, maar als een vanzelfsprekend onderdeel van hoe wij werken.

De Molenlandse Manier rust op de waarden die ons gebied al zo lang typeren en biedt het kompas voor ons handelen. Vertrouwen in de verantwoordelijkheid die ieder neemt in het samen optrekken, vernieuwen en waarmaken met respect en oog voor ieders eigen ruimte. In dit programma komt naar voren hoe de Molenlandse Manier vorm krijgt in ons dagelijks handelen via de dienstverlening, communicatie, organisatie en vooral ook onze participatie.

De afgelopen jaren zijn daarin belangrijke stappen gezet. We staan in nauw contact met de samenleving. Dat lukt met kerngericht werken, de inzet van verbinders, dorpsraden, klankborgroepen, het ondersteunen van maatschappelijke initiatieven en participatietrajecten. We zien iedere dag hoeveel betrokkenheid, kennis en initiatiefkracht er aanwezig is in onze gemeente. Dat vormt een sterke basis waarop we verder bouwen.

In deze bestuursperiode zetten we een volgende stap. We willen inwoners eerder betrekken bij plannen en keuzes die hun leefomgeving raken.

De Molenlandse Manier betekent dat we opgaven niet benaderen vanuit het gemeentekantoor, maar vanuit de gemeenschap. Dat vraagt om een open houding. Om eerder het gesprek aan te gaan, ruimte te geven aan initiatieven en samen nieuwe wegen te verkennen wanneer bestaande oplossingen niet meer volstaan. Daarbij zijn we helder over wat wel en niet mogelijk is en welke ruimte inwoners hebben om mee te denken en mee te doen.

Deze manier van werken vraagt van iedereen iets. Van inwoners om mee te denken en initiatief te nemen. Van bestuur en organisatie om los te laten en eigenaarschap te delen. Niet omdat participatie een doel op zichzelf is, maar omdat betere keuzes ontstaan wanneer kennis, ervaring en betrokkenheid uit de samenleving daadwerkelijk onderdeel zijn van het proces.

De ontwikkeling van dorpsperspectieven laat zien hoe we dat voor ons zien. Waarbij ieder dorp/stad een eigen route kan volgen. We sluiten aan bij de energie en ambities die lokaal aanwezig zijn. Waar inwoners en partners samen een toekomstbeeld voor hun dorp of stad willen ontwikkelen, ondersteunen wij dat actief.

Zo geven we verder vorm aan de Molenlandse Manier: gebouwd op de kracht van onze kernen, waarbij inwoners, kerken, ondernemers, verenigingen, organisaties en gemeente samen de schouders zetten onder de toekomst van Molenlanden. In verbinding met de opgaven waar we met elkaar voor staan.

1. Wonen, Ruimtelijke Ontwikkeling en Bereikbaarheid

1.1 Wonen

Ambitie
Aan het einde van deze periode is bijgedragen aan een leefomgeving waar mensen graag wonen en samenleven. Woningbouw in Molenlanden is vraaggericht en sluit aan bij wat onze kernen nu én in de toekomst nodig hebben. We hebben de woningbouw versneld en bij provincie en andere overheden ruimte gevraagd voor wat Molenlanden nodig heeft. Verder maken we zelf ruimte door regels die hinderen kritisch onder de loep te nemen en onze eigen regels beter in overeenstemming te brengen met die van andere overheden.

Bij ruimtelijke keuzes houden we vanaf het begin rekening met water en bodem. Zo bouwen we aan een veilige en klimaatbestendige leefomgeving. Bij woningbouwprojecten maken we voldoende ruimte voor groen, water en andere maatschappelijke opgaven. Daarbij zoeken we steeds naar een goede balans tussen het aantal woningen en een gezonde en prettige leefomgeving.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Woningbouw en grondzaken			
We realiseren woonruimte voor minimaal 950 huishoudens.	- Uitvoeren Strategische agenda ‘waar bouwen we wat’ (2027-2028). - We brengen advies uit welke kernen waar ruimte heeft voor uitbreiding o.a. door toepassing van het ‘straatje erbij’ (Q4-2027).	- Aantal gerealiseerde woningen/plaatsingen ten opzichte van de opgave.	Begroot
We bouwen wijken met een toekomstbestendige en prettige leefomgeving.	- Vaststellen integraal vergroeningsbeleid (Q3-2027). - Vaststellen watercompensatie beleid (Q4-2027). - Restzettingseis geborgd in omgevingsplan (Q4-2027).	- Vastgesteld beleid en implementatie op de mijlpalen.	Begroot
We zorgen voor voldoende passende woonruimte voor kwetsbare doelgroepen.	- Vaststellen uitvoeringsagenda op basis van het Volkshuisvestingsplan (2026-2027).	- Aantal gerealiseerde woonruimten. - Woningproductie per kern.	Begroot
We organiseren een Molenlandse woontop om woningcorporaties, ontwikkelaars, bouwers en andere partners samen te brengen en knelpunten in de woningbouw gezamenlijk aan te pakken. Hierbij maken we gebruik van de bestaande overlegstructuur van de versnellingstafel.	- Woontop organiseren (Q3-2027).	- Woontop georganiseerd. - Aantal deelnemende partijen gelijk of vergroot. - Kwaliteit van samenwerking is bevorderd. - Toetsing op voortgang gezamenlijke afspraken.	Begroot
We zetten een vereveningsfonds in en maken afspraken met de woningcorporatie om de bouw van sociale huurwoningen te stimuleren.	- Vaststellen vereveningsfonds (Q4-2027). - Afspraken maken inzet vereveningsfonds bij projecten (doorlopend).	- Aandeel sociale huurwoningen in plannen is inzichtelijk. - Inzet vereveningsfonds. - Ervaringen corporaties, voortgang afspraken.	Begroot
We maken steeds een zorgvuldige afweging of we voor de bouw van woningen het (actief) grondbeleid toepassen.	- Afwegingen maken over de inzet van grondbeleidsinstrumenten, volgens de uitgangspunten van de Nota Grondbeleid 2025-2030 (doorlopend).	- Aantal strategische grondposities dat bijdraagt aan woningbouwdoelen.	Niet begroot
We bouwen wijken op een manier die netcongestie voorkomt of verzacht.	- Netcongestie wordt vanaf de start meegenomen bij de planvorming van nieuwe woningbouwlocaties (doorlopend). - Voor grotere woningbouwontwikkelingen onderzoeken en benutten we samen met de netbeheerder en ontwikkelaars mogelijkheden voor een toekomstbestendig energiesysteem (doorlopend).	- Aantal projecten met een passende energieoplossing en/of aansluiting netcapaciteit. - Ervaringen van ontwikkelaars en netbeheerder zijn vertaald naar volgende projecten.	Begroot
We stellen een uitvoeringsagenda op voor het Volkshuisvestingsprogramma. Daarmee zorgen we dat woningbouw en voorzieningen in onze kernen aansluiten bij demografische	- Vaststellen uitvoeringsagenda op basis van het Volkshuisvestingsprogramma (Q1 2027). - Acties uit de uitvoeringsagenda zijn vertaald naar	- Uitvoeringsagenda vastgesteld en in uitvoering. - Aandeel acties uit de uitvoeringsagenda dat is gestart of afgerond.	Begroot

ontwikkelingen en de behoeften van huidige en toekomstige inwoners.	woningbouwprogrammering en gebiedsontwikkelingen (2027-2030).	- Woningbouwprogrammering sluit aan bij de actuele woonbehoefte en demografische ontwikkeling.	
We voeren de aanbevelingen uit de evaluatie van het Tiny- en Small House-beleid uit en onderzoeken de mogelijkheden voor woningsplitsing in het buitengebied.	- Vaststellen uitkomsten evaluatie en aanpassing beleid (Q2 2027). - Vaststellen beleid woningsplitsing (Q3 2027).	- Aanbevelingen uit de evaluatie zijn vertaald naar concrete voorstellen en uitgevoerd. - Besluitvorming over de mogelijkheden voor woningsplitsing in het buitengebied heeft plaatsgevonden.	Begroot
We passen de principes van water en bodem sturend toe bij de locatiekeuze voor woningbouw.	- Vastgestelde kaders voor water en bodem sturend toepassen bij de afweging van woningbouwlocaties (doorlopend).	- Water en bodem sturend is meegewogen bij de locatiekeuze voor nieuwe woningbouw.	Begroot

1.2 Ruimtelijke ontwikkeling

Ambitie
Aan het einde van deze periode is er ruimte voor ontwikkeling, met behoud van het karakteristieke landschap en de kwaliteit van onze kernen en linten. We geven passende initiatieven ruimte en zorgen met de Omgevingswet voor duidelijke processen en zorgvuldige keuzes. Water en bodem wegen mee bij ruimtelijke ontwikkelingen. Deze onderwerpen krijgen ook een plek in de dorpsperspectieven.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Leefomgeving en ruimtelijke ordening			
We voeren een actieve lobby bij provincie, regio en Rijk om voldoende ontwikkelruimte voor onze kernen te behouden. Bij de energietransitie, de provinciale ruimtelijke puzzel en opgaven rond natuur, water en leefomgeving zorgen we dat de belangen van Molenlanden nadrukkelijk worden meegewogen.	- Vaststellen strategische agenda met duidelijke focus voor lobby (Q2 2027). - Uitvoering van de strategische agenda (2027-2030).	- Positie van Molenlanden in regionale en provinciale plannen. - Behouden en vergroten ontwikkelruimte. - Bestuurlijke uitspraken over samenwerking en positionering bestuur Molenlanden.	Begroot
We stellen omgevingsprogramma's op die duidelijk maken waar ontwikkelingen mogelijk zijn en onder welke voorwaarden.	- Vaststellen projectopdracht (Q1 2027). - Omgevingsprogramma’s opstellen (2027-2030).	- Vastgestelde programma's. - Voortgang uitvoering.	Begroot
We werken aan een gebiedsdekkend omgevingsplan zodat landelijke, regionale en lokale regels samenkomen in één helder kader voor de inrichting en ontwikkeling van onze leefomgeving.	- Doorlopend aanpassen omgevingsplan (2027-2030).	- Voortgang planvorming. - Dekkend omgevingsplan voor het grondgebied. - Gebruik en toepasbaarheid omgevingsplan.	Begroot
We passen de principes van water en bodem sturend toe bij ruimtelijke ontwikkelingen en we ontwikkelen hiervoor praktische hulpmiddelen en vergroten de kennis over water en bodem.	- Vaststellen Projectopdracht (Q4 2026). - Opleveren kaartmateriaal voor nieuwbouw ontwikkeling en voor functiekeuzes in het landelijk gebied ontwikkeld (Q1 2027). - Opstellen afwegingskader water en bodem sturend en financiële aspecten in kaart brengen (2027-2028).	- Water en bodem sturend is onderdeel van de afweging bij ruimtelijke ontwikkelingen. - Kaartmateriaal en een afwegingskader bieden een praktisch toepasbare basis voor locatie- en functiekeuzes. - Kennis en bewustzijn over water en bodem sturend zijn binnen de organisatie en bij relevante partners vergroot.	Begroot

1.3 Buitenruimte

Ambitie
Aan het einde van deze periode heeft Molenlanden verdere stappen gezet naar een aantrekkelijke en veilige openbare ruimte. Inwoners en bezoekers kunnen er prettig verblijven, elkaar ontmoeten en zich verplaatsen. De openbare ruimte is de woonkamer van de samenleving. Daarom kijken we bij inrichting, beheer en onderhoud niet alleen naar schoon, heel en veilig, maar ook naar de opgaven van morgen. Zoals klimaatadaptatie, gezondheid, en de energietransitie. We richten de openbare ruimte zo in dat ontmoeting en verbondenheid wordt gestimuleerd. Door

bij de inrichting van buurten aandacht te besteden aan aantrekkelijke en toegankelijke buitenruimten, groene ontmoetingsplekken, routes en woonvormen die contact tussen inwoners bevorderen, versterken we de sociale basis. Zo dragen we bij aan vitale, hechte en veerkrachtige gemeenschappen in onze kernen.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Beheer en onderhoud openbare ruimte			
We richten, beheren en onderhouden de openbare ruimte doelmatig en toekomstgericht. Daarbij maken we bewuste keuzes tussen de verschillende maatschappelijke opgaven en ambities, en houden we de maatschappelijke kosten beheersbaar. Inwoners worden actief bij de keuzes voor de inrichting van hun leefomgeving betrokken.	- Vaststellen integraal beheerplan (Q3 2027). - Vaststellen water en riolering plan (Q3 2027). - Vastellen integraal groenkader (Q2 2027). - Vaststellen watercompensatiebeleid (Q1 2027).	- Voortgang maatregelen/ aantal gerealiseerde reconstructieprojecten. - De afgesproken kwaliteitsniveaus voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte worden gerealiseerd. - De ontwikkeling van het aantal en type meldingen over de openbare ruimte. - Contracten met aannemers maken kwaliteit afdwingbaar.	Begroot
Bij nieuwe ontwikkelingen en bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte houden we structureel rekening met de draagkracht en kenmerken van de bodem. Eisen voor bouwen op slappe bodem, waaronder de restzettingseis, zijn geborgd in het Omgevingsplan. Water- en bodemaspecten wegen mee in keuzes voor de openbare ruimte.	- Uitwerken en opnemen van de restzettingseis in het Omgevingsplan (2026-2028). - Vaststellen welke criteria voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte onderdeel moeten zijn van het water en bodem sturend instrumentarium (Q1 2028). - De vastgestelde criteria voor inrichting en beheer worden verwerkt in het water en bodem sturend instrumentarium, zodat deze worden meegewogen bij ruimtelijke ontwikkelingen (Q3 2027).	- Restzettingseis geborgd in het Omgevingsplan. - Restzettingseis en water en bodem sturend criteria toegepast in projecten. - Inrichting, beheer en toekomstige beheerlasten onderdeel van ruimtelijke afwegingen.	Begroot

1.4 Verkeer en mobiliteit

Ambitie
Aan het einde van deze periode zijn belangrijke stappen gezet om mobiliteit te laten bijdragen aan een verkeersveilige en aantrekkelijke leefomgeving en een goed verbonden buitengebied. Fietsroutes voor jongeren en scholieren zijn verbeterd en verkeersknelpunten worden voortvarend aangepakt. Molenlanden heeft zich actief ingezet voor betrouwbaar openbaar vervoer voor haar inwoners. Bij de (her)inrichting van woonwijken geven we waar mogelijk invulling aan het principe dat de auto te gast is.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Lokaal verkeer en mobiliteit			
We richten wegen veilig in met passende ruimte voor alle verkeersdeelnemers, waarbij lopen en fietsen in de bebouwde kom centraal staan.	- Aanpakken van verkeersknelpunten uit het verkeersonderzoek van 2025 door de verkeersveiligheid te verbeteren bij herinrichtingen en jaarlijks gerichte maatregelen uit te voeren op wegen die op korte termijn niet in aanmerking komen voor groot onderhoud (doorlopend). - Vaststellen voor welke wegcategorieën we het STOMP-principe als kader gebruiken: eerst lopen en fietsen, daarna openbaar vervoer en mobiliteitsdiensten en als laatste de auto (Q4 2027). - Optimaliseren van bebouwde komgrenzen en vaststellen wegenlegger (Q4 2027).	- Aantal aangepakte knelpunten. - Aantal afgeronde projecten met een ontwerp conform STOMP-principe.	Combinatie begroot/ niet begroot/ alternatieve dekking of uitvoeringsvorm.
We vergroten de leefbaarheid door lint- en polderwegen verkeersluwer in te richten, in samenwerking met het Waterschap.	- Principeafspraken maken met Waterschap Rivierenland (Q4-2027). - Vaststellen voorkeursnetwerk: welk verkeer, op welke plek, binnen welke verkeerskundige kaders (Q4 2027).	- Aantal afgeronde herinrichtingsprojecten op en nabij lintwegen.	Combinatie niet begroot en alternatieve dekking of uitvoeringsvorm.

We stimuleren veilig verkeersgedrag door educatie, campagnes en handhaving.	- Verhogen handhavingsprioriteit (Q4 2026). - Vertegenwoordigers van kwetsbare doelgroepen stimuleren en uitvoeren educatie- en campagneprogramma's (Q4 2027, onderdeel Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid).	- Aantal uitgevoerde verkeerseducatieprogramma's en – veiligheidscampagnes. - Maatregelen om handhaving mogelijk te maken (juiste weginrichting, weegbruggen). - Handhavingsresultaten.	Alternatieve dekking of uitvoeringsvorm
Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen denken we vanaf het begin na over bereikbaarheid en verkeersveiligheid en over lopen, fietsen, openbaar vervoer en de auto.	- Vaststellen Omgevingsprogramma Mobiliteit (Q4 2027). - Vaststellen uitvoeringsprogramma's Wegen en Verkeersveiligheid (Q4 2027). - Actualiseren beleid voor weginrichting, parkeren en uitritten (Q4 2027).	- Mobiliteit wordt vroegtijdig meegewogen bij relevante ruimtelijke ontwikkelingen. - Ruimtelijke ontwikkelingen worden getoetst aan de vastgestelde kaders voor mobiliteit, weginrichting, parkeren en uitritten. - Maatregelen uit de uitvoeringsprogramma's worden volgens planning gerealiseerd.	Begroot
We stimuleren duurzaam vervoer door het realiseren van laadinfrastructuur, mobiliteitshubs en toegankelijke OV-haltes.	- Vaststellen e-Laadbeleid beleidsregels voor laden met kabelgoot (Q2 2027). - Inventariseren haalbaarheid van en (economische) behoeften van mobiliteitshubs en elektrische deelauto's (Q4 2028).	- Aantal laadpunten. - Aantal toegankelijke OV-haltes. - Gebruik deelmobiliteit. - Ontwikkeling van de verdeling van verplaatsingen over auto, fiets, lopen en OV.	Combinatie begroot/ niet begroot / alternatieve dekking of uitvoeringsvorm
Regionaal verkeer en mobiliteit			
Samen met vervoerspartners verbeteren we het openbaar vervoer over weg en water en kijken we naar aanvullende vormen van vervoer.	- Aanbesteden van personenvervoer over water op de Lek (Q2 2027). - Onderzoeken optimalisaties en verbeterde betaalbaarheid van veerverbindingen (Q4 2028). - Onderzoeken nieuwe samenwerkingsvormen voor aanvullende publieke mobiliteit (Q4 2028). - Informeren over beschikbare vervoersvormen (Q4 2028).	- Reistijden en gebruik OV. - Ontwikkeling van de verdeling van verplaatsingen over auto, fiets, lopen en OV.	Combinatie begroot/ niet begroot
We werken samen aan goede bovenlokale ontsluitingen en doorstroming, inclusief veilige fietsroutes.	- Verkennen van mogelijkheden om het bovenlokale fietsnetwerk te verbeteren, met speciale aandacht voor schoolroutes (Q4 2027). - Vaststelling van Regionale Investeringsagenda's waarin deze onderwerpen een plek hebben gekregen (2029). - Vaststellen hernieuwde principeafspraken met Gorinchem over intergemeentelijke ontsluitingen (2029).	- Reistijden Rijks- en provinciale wegen. - Gebruik fietsverbindingen.	Begroot
We werken regionaal samen aan mobiliteitsvraagstukken die over gemeentegrenzen heen gaan en zorgen door goede afstemming voor zo min mogelijk overlast bij wegwerkzaamheden.	- Periodiek vaststellen voor welke thema's/projecten Molenlanden afhankelijk is van buurgemeenten en regioverbanden (doorlopend). - Gemeentelijke projecten kunnen doorgang vinden ondanks zeer ingrijpende werkzaamheden/wegafsluitingen op A15/A27/N214 (en de bijbehorende wegafsluitingen) (doorlopend).	- Besluitvorming in regioverband. - De mate waarin mobiliteitsmanagement als tijdig, gestructureerd en voorspelbaar is ervaren.	Combinatie begroot/ niet begroot

1.5 Vastgoed en Onderwijshuisvesting

Ambitie

Aan het einde van deze periode dragen vastgoed en passende accommodaties bij aan leefbare kernen, sterke voorzieningen en een hechte gemeenschap. Zo draagt ook vastgoed bij aan het versterken van de sociale basis. We investeren in goede en passende huisvesting voor het basisonderwijs, waar leerlingen prettig kunnen leren en medewerkers goed kunnen werken. We voeren het Integraal Huisvestingsplan uit en houden daarbij rekening met lokale wensen en toekomstige ontwikkelingen. Waar dat kan, verbinden we dit aan de dorpsperspectieven.

Wat gaan we doen? Resultaat	Wat doen we onderweg? Mijlpalen	Hoe meten we ons succes? Toetsstenen	Financiële dekking
Vastgoed en accommodaties			
We stellen nieuw beleid voor vastgoed en accommodaties op en werken dit uit in concrete maatregelen en investeringen, zodat gemeentelijke gebouwen en accommodaties optimaal bijdragen aan leefbare kernen en een sterke gemeenschap.	- Vaststellen Vastgoed- en accommodatiebeleid (Q1 2027). - Concrete maatregelen en investeringen uitwerken (Q3 2027). - Uitvoeren van het Vastgoed- en accommodatiebeleid (2028-2030).	- Uitvoeren van maatregelen en investeringen volgens planning. - Tevreden gebruikers, verenigingen en inwoners.	Combinatie begroot/ niet begroot
Onderwijshuisvesting			
We gaan verder met het IHP 2024. We werken samen met de scholen aan de uitvoering van de projecten. In 2028 actualiseren we de financiële kaders op basis van de eerste projecten. We leggen het geactualiseerde beeld voor aan de raad.	- De projecten uit het IHP worden volgens planning opgepakt. Dat betekent een start met de uitvoering van de scholen in Giessenburg (Q4 2026), Oud-Alblas (Q4 2026), Streefkerk (Q12027) en Molenaarsgraaf (Q3 2027).	- Voortgang projecten. - Uitvoering volgens planning. - Tevreden onderwijsbesturen, leerlingen en inwoners.	Combinatie begroot/ niet begroot
We realiseren de door de raad goedgekeurde projecten voor de investeringen onderwijshuisvesting.	- Uitvoering projectopdrachten (2027-2030).	- Opgeleverde projecten. - Uitvoering binnen beschikbare budgetten.	Combinatie begroot/ niet begroot

1.6 Opvang vluchtelingen

Ambitie
Aan het einde van deze periode heeft Molenlanden haar verantwoordelijkheid voor de opvang van asielzoekers, de huisvesting van statushouders en de opvang van ontheemden uit Oekraïne voortgezet. Dat doen we op een wijze die past bij de schaal en het karakter van de gemeente. Inwoners zijn tijdens de bouw-, ontwikkeling- en beheersfase zorgvuldig betrokken, onder andere via een omgevingsoverleg. Bij de uitvoering is aandacht gegeven aan de vragen en zorgen van inwoners, in het bijzonder over (verkeers-)veiligheid en leefbaarheid.

Wat gaan we doen? Resultaat	Wat doen we onderweg? Mijlpalen	Hoe meten we ons succes? Toetsstenen	Financiële dekking
Huisvesting nieuwkomers			
We realiseren samen met het COA de opvanglocaties voor asielzoekers. Hiermee geven we invulling aan de opgave van de Spreidingswet. We blijven hierbij continu in gesprek met de omgeving van de opvanglocaties.	- Bestuursovereenkomst tekenen met het COA (Q4 2026). - Bouw (2027) en oplevering van de locaties (2028). - Omgevingsoverleggen (doorlopend).	- Beschikbare opvangplaatsen. - Voortgang en oplevering locatie. - Opgedane ervaringen omgeving. - Kwaliteit participatie is gelijk of verbeterd.	Begroot
We maken een plan om statushouders een goede start te geven in onze kernen en hen goed onderdeel te laten worden van de samenleving. We onderzoeken eerst wat al goed gaat en wat beter kan.	- Samen met netwerkpartners is onderzocht hoe de zachte landing van statushouders nu verloopt en welke verbeteringen nodig zijn (doorlopend).	- Verbeterde acceptatie in de woonomgeving waardoor de statushouder zich meer thuis en veilig voelt. - Aantal klachten en signalen uit de woonomgeving.	Begroot
We geven invulling aan de huisvestingsopgave voor statushouders. We participeren wanneer wij uitvoering geven aan innovatieve huisvestingsmethoden voor statushouders (zoals kamergewijze verhuur).	- Inlopen achterstand van de huisvestingsopgave (Q4 2026). - Voltooien pilot kamergewijze verhuur (Q2 2027).	- Aantal gerealiseerde huisvestingsplekken. - Resultaten pilot kamergewijze verhuur.	Begroot
We zetten de opvang van circa 400 ontheemden uit Oekraïne voort en zorgen voor passende opvangvoorzieningen.	- Huidige opvang voortzetten (doorlopend).	- Beschikbare opvangcapaciteit. - Kwaliteit opvang. - Ervaringen bewoners en omgeving.	Begroot

2. Economie, Energie en Buiten

2.1. Economie

Ambitie
Aan het einde van deze periode is de kracht van ondernemend Molenlanden verder uitgebouwd. Het midden- en kleinbedrijf, vaak familiebedrijven met diepe wortels in onze kernen, zorgt mede voor werk, leefbare dorpen en een sterke samenleving. Lokale bedrijven hebben ruimte om hier te blijven en te groeien. Ondernemers ervaren de gemeente als een snelle en betrouwbare partner, met minder en eenvoudiger regels. Onze bedrijventerreinen zijn verder ontwikkeld tot toekomstbestendige werklocaties. Ook sluiten onderwijs en bedrijfsleven beter op elkaar aan en werken gemeente en ondernemers samen aan maatschappelijke opgaven, zoals werk voor inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Economie en bedrijvigheid			
We verbeteren samen met ondernemers de kwaliteit van bedrijventerreinen. Hiervoor stellen we verbetervisies op.	- Pilot op bedrijventerrein Gelkenes (Q4 2026). - Aanpak Gelkenes geëvalueerd (Q4 2027. - Bij een positieve evaluatie de aanpak gefaseerd uitrollen naar andere bedrijventerreinen 2027-2029).	- Vastgestelde verbetervisies voor bedrijventerreinen. - Voortgang en uitvoering van de afgesproken maatregelen. - Tevredenheid van ondernemers over de verbeteringen. - Kwaliteit en uitstraling van de bedrijventerreinen.	Combinatie begroot en alternatieve dekking of uitvoeringsvorm.
We bieden ruimte aan bedrijven die bijdragen aan een sterke en toekomstbestendige lokale economie. We zorgen voor het juiste bedrijf op de juiste plek en zetten ons aantoonbaar in bij de regio en provincie voor extra ruimte waar onze (circulaire) bedrijven die nodig hebben.	- Vaststellen strategische agenda met duidelijke focus voor lobby (Q2 2027).	- Positionering van Molenlanden in regionale en provinciale plannen. - Beschikbare ontwikkelruimte en vestigingsmogelijkheden voor (circulaire) bedrijven. - Bestuurlijke afspraken over samenwerking en de positie van Molenlanden.	Begroot
We stimuleren ondernemers in de kernen en op de bedrijventerreinen om zich te verenigen, zodat gemeenschappelijke (maatschappelijke) vraagstukken eerder worden opgemerkt en aangepakt. Daarnaast stimuleren we bedrijventerreinen om de mogelijkheden van een bedrijveninvesteringszones (BIZ) te verkennen.	- We brengen de gemeenschappelijke vraagstukken en behoeften van ondernemers in Molenlanden in beeld (doorlopend). - We verkennen de bereidheid voor het opzetten van meerdere BIZ'en (doorlopend).	- Aantal actieve ondernemersverenigingen. - Aantal BIZ-verkenningen. - Aantal ondernemersinitiatieven/ BIZ'en.	Begroot
We versterken de samenwerking met en tussen ondernemers en het Werkcentrum, zodat bedrijven de vakmensen vinden die ze nodig hebben. We bouwen aan een actief werkgeversnetwerk vanuit de klankbordgroep Arbeidsmarktregio en zorgen voor een betere verbinding tussen onderwijs en bedrijfsleven.	- We zetten samen met Gorinchem en Vijfheerenlanden een regionale klankbordgroep van ondernemers op (2026-2030). - We bouwen een achterban van ondernemers uit Molenlanden op die meedenkt over vraagstukken binnen de arbeidsmarktregio. (2026-2030).	- Aantal initiatieven vanuit de arbeidsmarktregio en de klankbordgroep. - Opvolging van signalen en aandachtspunten uit de evaluatiemomenten.	Alternatieve dekking of uitvoeringsvorm.
We stimuleren ondernemers om maatschappelijk verantwoord te ondernemen (MVO).	- We informeren ondernemers actief over thema's MVO (zoals o.a. SROI, sociaal werkgeverschap, bestaanszekerheid ondernemershap, duurzaamheid en klimaatadaptie) (2026-2030). - We participeren in events voor diverse onderwerpen MVO (2026-2030).	- Deelname aan MVO-events. - Initiatieven en acties van ondernemers op het gebied van MVO.	Begroot
We zorgen voor snellere vergunningsaanvragen, een duidelijker proces en één vast aanspreekpunt voor ondernemers.	- Knelpunten in het vergunningenproces zijn in beeld gebracht, ook op basis van signalen van ondernemers (Q4 2027). - Verbeteringen implementeren (2028-2030).	- Ervaringen van ondernemers en betrokken interne afdelingen met het vergunningsproces. - Doorlooptijd van vergunningsaanvragen.	Begroot

2.2 Toerisme en Werelderfgoed Kinderdijk

Ambitie
Aan het einde van deze periode heeft Molenlanden, samen met haar partners, de aantrekkelijkheid en toekomstbestendigheid van haar recreatieve en toeristische bestemming verder versterkt. De sector neemt het initiatief en de gemeente ondersteunt waar dat nodig is. We verbinden recreatie en toerisme met ontwikkelingen op het gebied van wonen, landbouw, natuur, landschap en water. Daarbij zoeken we naar een goede balans tussen een fijne leefomgeving, een sterke economie en het aantal bezoekers. Ons unieke landschap, erfgoed en onze karakteristieke kernen dragen bij aan de kwaliteit van Molenlanden voor inwoners, ondernemers en bezoekers. De recreatieruimte per inwoner blijft minimaal op het niveau van 2025.

Werelderfgoed Kinderdijk is samen met bewoners, ondernemers en andere partners verder ontwikkeld. Daarbij is er een goede balans tussen het behoud van het erfgoed, de leefbaarheid, bereikbaarheid en de ontvangst van bezoekers.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Toerisme			
We zetten in op regeneratief toerisme: toerisme dat ook iets oplevert voor het gebied, bijvoorbeeld door agrotoerisme en cultuurtoerisme. Daarmee versterken we het toeristische profiel van Molenlanden.	- We ontwikkelen een visie op regeneratief toerisme in Molenlanden (Q4 2028). - We leveren een handreiking agrotoerisme op die agrariërs binnen Molenlanden praktische handvatten geven bij het verkennen, opzetten of verder ontwikkelen van agro-toeristische activiteiten (Q4 2027). - We onderzoeken de koppelkansen voor cultuurtoerisme (2028).	- Ontwikkeling van nieuwe toeristische producten en activiteiten. - Waardering bezoekers en ondernemers.	Combinatie begroot en niet begroot.
We verzamelen kennis over bezoekers, trends en ontwikkelingen in recreatie en toerisme, zodat we gerichte keuzes kunnen maken voor de ontwikkeling van Molenlanden.	- We ontwikkelen een database en meten de effecten van de Toeristische Agenda Molenlanden, monitoren gericht en onderzoeken nieuwe trends en ontwikkelingen (Q4 2027). - We maken een analyse van druk en draagkracht: waar is ruimte voor meer recreatie en toerisme en waar wordt de druk op de omgeving te groot? (Q4 2027).	- Beschikbaarheid en kwaliteit van data. - Gebruik van inzichten bij beleidskeuzes. - Opbouw en ontwikkeling van kennis.	Begroot
We verbeteren het recreatieve fiets- en wandelroutenetwerk met aandacht voor kwaliteit en de behoeften van gebruikers.	- We ontwikkelen ‘ommetjes’ voor onze inwoners (2027-2029). - We ontwikkelen nieuwe (kleuren)routes (Q4 2027).	- Aantal en kwaliteit van verbeterde fiets- en wandelroutes. - Gebruik en waardering van de routes.	Begroot
We vergroten binnen en buiten de gemeente de zichtbaarheid van ons gebied en het recreatieve aanbod.	- Samen met stakeholders werken we aan het oprichten van een regionale uitvoeringsorganisatie (doorlopend).	- Regionale uitvoeringsorganisatie operationeel. - Samenwerkingsovereenkomst ondertekend.	Niet begroot
We ontwikkelen recreatieve toegangspoorten waar bezoekers hun bezoek aan Molenlanden kunnen starten. Van daaruit wijzen we hen op bezienswaardigheden en routes in ons gebied.	- Opstellen inrichtingsplan (2026/2027). - Opening eerste recreatieve toegangspoort (Q4 2027). - Verdere uitrol overige toegangspoorten (2028 en verder).	- Aantal gerealiseerde recreatieve toegangspoorten. - Kwaliteit van de regionale samenwerking.	Combinatie begroot en niet begroot.
Werelderfgoed Kinderdijk			
We voeren de verschillende projecten in de Entreezone van Kinderdijk uit volgens het uitvoeringsprogramma.	- Opstellen projectplannen voor die deelprojecten waarvan Molenlanden trekker is. En mede regie voeren over de plannen waarvan Molenlanden geen trekker is (2027-2028).	- Uitvoering van deelprojecten volgens stedenbouwkundige visie.	Combinatie alternatieve dekking of uitvoeringsvorm en niet begroot.
We werken het vernieuwde gebiedsperspectief voor Kinderdijk verder uit en versterken daarmee de verbinding tussen het Werelderfgoed en de omgeving.	- Samen met de betrokken partijen werken we aan het vernieuwde gebiedsperspectief voor Kinderdijk en stellen dit vast (2027).	- Vastgesteld gebiedsperspectief.	Alternatieve dekking of uitvoeringsvorm.

We vergroten de verkeersveiligheid en leefbaarheid door bezoekersstromen van en naar het Werelderfgoed over de weg en over water beter te sturen.	- Uitvoering visie Parkeer- en Geleidingsmanagement en het daaraan gekoppelde actieprogramma (doorlopend).	- Veiliger bezoekersstromen van en naar Kinderdijk.	Combinatie begroot / niet begroot
We werken goed samen met betrokken partijen en leggen de afspraken vast in een nieuwe samenwerkingsovereenkomst.	- We bepalen samen met de betrokken partijen welke stappen nodig zijn om tot een nieuwe samenwerkingsovereenkomst te komen (Q4 2027).	- Nieuwe samenwerkingsovereenkomst	Combinatie begroot / niet begroot

2.3 Agrarische economie en Landschap

Ambitie
Aan het einde van deze periode heeft Molenlanden verder gebouwd aan een toekomstbestendig landelijk gebied dat recht doet aan onze identiteit én de opgaven van morgen. Landbouw, water, natuur en energie worden in samenhang ontwikkeld, agrarisch natuurbeheer en de groenblauwe structuur zijn versterkt. En Molenlanden heeft actief meegedacht en invloed uitgeoefend op keuzes van provincie, waterschap en Rijk.

Het principe van water en bodem sturend vormt een belangrijk fundament voor ruimtelijke ontwikkelingen, de omgevingsprogramma's en de dorpsperspectieven. Ook is verder gebouwd aan een toekomstbestendig watersysteem, met oog voor waterveiligheid, waterbeheer, leefbaarheid en de ontwikkeling van onze kernen. Daarnaast blijft Molenlanden zich inzetten voor sanering en compensatie van PFAS-vervuiling.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Agrarische economie			
We verbinden de landbouwtransitie aan de energietransitie en versterken daarmee het toekomstperspectief van de agrariërs. Dit doen we samen met gebiedspartners.	- Faciliteren van het project agrarische energiehubs waarin melkveehouders gezamenlijk energie opwekken, opslaan, delen, gebruiken en collectieve mestverwaarding (2027-2029).	- Aantal initiatieven waarin landbouw- en energietransitie worden gecombineerd (zoals energiehubs, mestvergisting of innovatieve vormen van lokale energieopwekking. - Voortgang realisatie. - Betrokkenheid agrarische ondernemers(collectieven).	Begroot
We werken samen met partners aan een collectieve aanpak van stikstof en natuurvergunningen in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.	- In samenwerking met partijen gebiedsdoelen formuleren voor de Alblasserwaard. - Komen tot een emissieplafond op gebiedsniveau (Q4 2027).	- Gebiedsresultaten - Tevredenheid bij gebiedspartners	Combinatie Begroot en alternatieve dekking of uitvoeringsvorm
We ondersteunen agrarische ondernemers die gezamenlijk aan de slag gaan met bedrijfsontwikkelplannen waarmee ze hun bijdrage aan de gebiedsdoelen aantonen.	- 50-75 bedrijfsontwikkelplannen per jaar (2026-2029). - Oprichting van een stikstof coöperatie (Q2 2027).	- Aantal opgestelde bedrijfsontwikkelplannen. - Aantal deelnemende agrarische ondernemers. - Bijdrage van de plannen aan de gebiedsdoelen. - Deelname aan de stikstofcoöperatie.	Combinatie Begroot en alternatieve dekking of uitvoeringsvorm.
We zetten in op (collectieve) mestverwaarding en faciliteren dit.	- Uitvoering projecten Regiodeal de Fundamentele waarde van het Groene Hart (2026-2029). - Faciliteren van mestvergisters bij agrarische bedrijven (doorlopend).	- Aantal gerealiseerde initiatieven voor mestverwaarding. - Voortgang en resultaten van de projecten. - Betrokkenheid van agrarische ondernemers.	Combinatie begroot en alternatieve dekking of uitvoeringsvorm.
We geven actief richting aan keuzes van provincie, waterschap en Rijk, zodat deze aansluiten bij de kracht van ons gebied.	- Inhoudelijke reactie op traject modulaire herziening landbouw (Q2 2027). - Betrokken op vervolgaanpak gebiedsprocessen Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied - (doorlopend). - In samenwerking met partijen komen tot een gebiedsuitvoeringsagenda Alblasserwaard (Q1 2028).	- Behaalde bestuurlijke resultaten. - Herkenbaarheid Molenlandse belangen in keuzes van andere overheden.	Begroot

We zetten in op het aantrekken van provinciale, landelijke en Europese middelen voor de opgaven in het landelijk gebied.	- Komen tot concrete subsidieaanvragen in het landelijk gebied (doorlopend). - In samenwerking met Lokale Actie Groep Alblasserwaard bepalen of na de huidige LEADER periode ingezet wordt op een nieuwe periode voor LEADER Alblasserwaard (Q1 2028).	- Aantal verworven subsidies. - Omvang van de verworven middelen. - Aantal projecten dat met deze middelen wordt uitgevoerd.	Begroot
We ondersteunen de komst van een poldercampus. En zijn agendalid van de alliantie die in oprichting is.	- Komen tot een intentieovereenkomst oprichting Poldercampus (Q1 2028). - Inhoudelijke lobby provincie Zuid-Holland (2026-2027).	- Intentieovereenkomst voor de Poldercampus ondertekend.	Begroot
Landschap			
Samen met het gebied voeren we het gebiedsbod Groenblauwe Dooradering uit (2026-2028). Daarna maken we een plan om de Groenblauwe Dooradering richting 2050 verder uit te breiden, inclusief de financiering daarvan.	- Uitgevoeren maatregelen uit het gebiedsbod Groenblauwe Dooradering Alblasserwaard (2026-2028). - In samenwerking met partijen komen tot een uitvoeringsorganisatie (Q2 2027)	- Aantal en resultaat van uitgevoerde maatregelen. - Werkende uitvoeringsorganisatie met betrokken gebiedspartijen. - Jaarlijkse verantwoording van subsidie en de behaalde resultaten.	Alternatieve dekking
We houden regie op de ontwikkeling van ons karakteristieke open veenweidelandschap. Hierbij hebben we aandacht voor bodemdaling, Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied, energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire landbouw.	- We maken duidelijke landschappelijke kaders voor ontwikkelingen zoals woningbouw en energietransitie (doorlopend). - We werken de ruimtelijke opgaven per gebied verder uit (2028).	- Voortgang van gebiedsontwikkelingen. - Behoud van de landschappelijke kwaliteit. - Samenwerking met partners.	Begroot
We onderzoeken de haalbaarheid van een landschapsfonds om de kwaliteit van ons landschap te behouden en initiatieven van inwoners, agrariërs en andere partijen te ondersteunen.	- We onderzoeken of een landschapsfonds haalbaar is en besluiten op basis daarvan of we ermee doorgaan (Q2 2027). - Als het haalbaar is, richten we het landschapsfonds in.	- Aantal ondersteunde initiatieven. - Bijdrage van initiatieven aan de landschapskwaliteit. - Deelname van inwoners, agrariërs en andere partijen.	Begroot
Water en bodemdaling			
Samen met andere gemeenten langs de Lek zetten we ons ervoor in dat gebieden langs de Lek niet worden aangewezen voor oevergrondwaterwinning onder veen.	- We voeren samen met de andere Lekgemeenten lobby op basis van het Position Paper Water (2026-2028).	- Gebieden langs de Lek zijn niet langer aangewezen als 'Aanvullende Strategische Voorraden' in het provinciale beleid.	Begroot
Natuur en voedsel			
We werken samen met het agrarisch collectief en andere gebiedspartners om agrarisch natuurbeheer verder uit te breiden.	- Uitvoeren Werkpakket 3 van het Gebiedsplan Alblasserwaard (2028).	- Aantal deelnemende agrariërs. - Oppervlakte natuurbeheer. - Samenwerking met partners.	Alternatieve dekking of uitvoeringsvorm
We werken samen met agrariërs en gebiedspartners aan een gezonde bodem, zodat ook in de toekomst voedsel van eigen bodem kan worden geproduceerd.	- Ruimte geven aan boeren die investeren in duurzaam bodembeheer (doorlopend). - Aangesluiten op het netwerk Groene Cirkels Kaas en Bodemdaling, waar landbouw, water, klimaat en natuur in samenhang worden aangepakt (2026).	- Aantal uitgevoerde maatregelen. - Aantal deelnemende ondernemers. - Ervaren bijdragen aan een gezonde bodem.	Begroot
Milieu			
Wij blijven ons inzetten voor sanering, compensatie en het voorkomen van (verdere) PFAS-vervuiling. Dat doen we door de vervuilers (Chemours c.s.) aan te spreken op het vergoeden van schade aan gemeentelijke eigendommen, actief te adviseren over vergunningverlening van chemische bedrijven in de regio Dordrecht, samen met regiogemeenten te pleiten voor een Europees PFAS-verbod. En onderzoek te doen naar de	- Saneren van PFAS-verontreiniging (2026-2030). - Afspraken maken over vergoeding van PFAS-schade aan gemeentelijke eigendommen (2028). - Uitvoeren onderzoeksprogramma PFAS en herstellende maatregelen (doorlopend).	- Voortgang van sanering en herstelmaatregelen. - Voortgang van compensatie en schadeafhandeling. - Resultaten van onze belangenbehartiging. - Ervaren kwaliteit van de leefomgeving.	Begroot/ Alternatieve dekking of uitvoeringsvorm.

gevolgen van PFAS-verontreiniging en nemen het bevorderen van zo mogelijke herstellende maatregelen voor inwoners en leefomgeving.			

2.4 Energie- en warmtetransitie

Ambitie
Aan het einde van deze periode heeft Molenlanden verder gebouwd aan een betaalbaar en betrouwbaar energiesysteem waarvoor bedrijven, inwoners en organisaties zich actief inzetten. Verduurzaming is haalbaar en gedragen. Inwoners worden ondersteund bij energiebesparing en het beperken van energiearmoede. Lokale opwek en lokaal gebruik van energie vormen het uitgangspunt, de warmtetransitie krijgt verder vorm. En er zijn stappen gezet in het verminderen van netcongestie.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Energie- en warmtetransitie			
We stimuleren energiebesparing, met isolatie als logische eerste stap.	- Uitvoeren Lokale Aanpak Isolatie (2026-2028). - Inzet energiecoaches en deur-aan-deuracties; communicatiecampagne energiebesparing starten (doorlopend). - Minimaal 1.900 woningen voorzien van één of meer isolatiemaatregelen (2028-2029).	- Aantal woningen met uitgevoerde isolatiemaatregelen. - Aantal huishoudens dat gebruikmaakt van gemeentelijke regelingen en ondersteuning. - Gerealiseerde of verwachte energiebesparing door uitgevoerde maatregelen.	Begroot
We zetten bestaande regelingen maximaal in om verduurzaming te versnellen.	- Voortzetten Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie (2026-2028). - Jaarlijkse promotie Energiebesparings-abonnement, uitvoering subsidieregelingen en ontzorgingsroutes voor woningeigenaren (2026-2028).	- Aantal huishoudens dat gebruikmaakt van verduurzamingsregelingen. - Aantal woningen waarin met ondersteuning van regelingen verduurzamingsmaatregelen zijn uitgevoerd. - Bereik van de doelgroep via communicatie, advies en ontzorging.	Begroot
We ondersteunen inwoners die te maken hebben met energiearmoede.	- Uitvoeren Regeling Energiearmoede (2026-2027). - Jaarlijks minimaal 100 huisbezoeken door energiecoaches (doorlopend). - Jaarlijkse communicatiecampagne gericht op kwetsbare huishoudens (doorlopend).	- Aantal ondersteunde huishoudens. - Aantal huishoudens dat na ondersteuning energiebesparende maatregelen heeft getroffen.	Begroot
We zetten in op het verminderen van netcongestie en faciliteren de realisatie van minimaal vier actieve energiehubs.	- Ondersteunen van energiehubs op Schelluinen-West, Gelkenes en in de kernen (2026-2028). - Faciliteren van minimaal één agrarische energiehub (2026-2028). - Meewerken aan het tijdelijk uitgebreid hoogspanningsstation Arkel (Q1 2028), nieuw middenspanningsstation Nieuwpoort (2030) en nieuwe energie-infrastructuur (doorlopend). - Onderzoeken de mogelijkheden voor een decentraal energiesysteem (Q4 2027).	- Minimaal vier actieve energiehubs in ontwikkeling, realisatie of exploitatie. - Aantal deelnemers aan energiehubs. - Bijdrage van energiehubs aan een beter gebruik van de beschikbare netcapaciteit.	Combinatie begroot en alternatieve dekking of uitvoeringsvorm.
We maken met woningcorporaties duidelijke afspraken over de verduurzaming van hun woningvoorraad.	- Vastleggen van afspraken met woningcorporaties over het Warmteprogramma en de verduurzaming van hun woningen (2028).	- Gemaakte afspraken met woningcorporaties. - Aantal en resultaat van verduurzaamde woningen.	Begroot

	- Betrekken van woningcorporaties bij dorpsplannen en collectieve warmteoplossingen (doorlopend). - Jaarlijks volgen van de voortgang van de verduurzaming (doorlopend).	- Voortgang van de uitvoering van de afspraken.	
We implementeren het beleid voor lokaal eigendom en financiële participatie door energiegemeenschappen van inwoners en bedrijven een belangrijke rol te geven in de energietransitie.	- Opstellen van beleid voor lokaal eigendom en financiële participatie (Q1 2027). - Uitwerken van lokaal eigendom en financiële participatie bij windlocatie S en andere energieprojecten (doorlopend). - Ondersteunen van energiegemeenschappen en dorpsinitiatieven, zoals BLES2032 (doorlopend). - Begeleiden van minimaal drie maatschappelijke energie-initiatieven (2026-2030).	- Aantal actieve energiegemeenschappen. - Percentage lokaal eigendom bij nieuwe duurzame energieprojecten. - Aantal inwoners en bedrijven dat financieel participeert in duurzame energieprojecten.	Begroot

2.5 Klimaatadaptatie

Ambitie

Aan het einde van deze periode heeft Molenlanden verder gebouwd aan een klimaatbestendige gemeente. Hitte, droogte en wateroverlast worden in gebieds- en wijkontwikkeling nadrukkelijk meegenomen. Door vergroening, groenblauwe dooradering en klimaatadaptieve maatregelen is de leefomgeving gezonder en beter bestand tegen weersextremen en andere uitdagingen in de fysieke leefomgeving.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Klimaatadaptatie			
In gebieds- en wijkontwikkeling geven we, waar mogelijk, voorrang aan vergroening en een inrichting die beter bestand is tegen hitte, droogte en wateroverlast.	- Ontwikkelen en toepassen van basisregels voor klimaatadaptatie en biodiversiteit (Q4 2027). - Toepassen van het Handboek Duurzaamheid bij gebiedsontwikkelingen (2027). - Meenemen van klimaatadaptatie bij minimaal 90% van nieuwe civiele en bouwprojecten. - Opnemen van groenblauwe dooradering in projecten zoals Langerak-Zuid en andere vergroeningsprojecten (doorlopend).	- Aantal en omvang van vergroende gebieden. - Toepassing van maatregelen tegen hitte, droogte en wateroverlast. - Bijdrage aan de kwaliteit van de leefomgeving	Begroot
We zetten risicodialogen in om klimaatrisico's inzichtelijk te maken. En samen met betrokken partijen jaarlijks te vertalen naar passende maatregelen.	- Uitvoeren van nieuwe stresstesten en klimaatanalyses en vertalen naar maatregelen (Q1 2027). - Opstarten van minimaal twee klimaatadaptieve maatregelen uit de stresstesten (2027-2030). - Jaarlijks voeren van klimaatrisicodialogen met partners in de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (doorlopend). - Onderzoeken van de omvang van de groenblauwe dooradering en de gemeentelijke opgave richting 2050. - Oppakken van ten minste één onderdeel uit het regionale Actieplan Borging (2027-2030).	- Resultaten van stresstesten en klimaatanalyses. - Aantal en voortgang van klimaatadaptieve maatregelen. - Samenwerking met regionale partners.	Combinatie begroot en alternatieve dekking of uitvoeringsvorm.

We stimuleren inwoners om hun eigen woonoppervlak te vergroenen.	- Uitvoeren van de subsidieregeling Groene Daken (doorlopend). - Deelnemen aan het NK Tegelwippen en lokale vergroeningsacties (doorlopend). - Jaarlijks ondersteunen van minimaal vijf inwoners, organisaties of initiatieven bij klimaatadaptieve maatregelen (doorlopend). - Ondersteunen van twee kernen bij het vergroenen van particulier terrein (2027-2030). - Inzetten van communicatiecampagnes en voorbeeldprojecten om bewustwording en deelname te vergroten (2027-2030).	- Aantal inwoners en initiatieven dat deelneemt aan vergroeningsmaatregelen. - Bewustwording onder inwoners over vergroening en klimaatadaptatie. - Aantal vierkante meters vergroend particulier terrein.	Begroot

2.6 Afval en circulariteit

Ambitie
Aan het einde van deze periode is Molenlanden verder op weg naar een circulaire samenleving, waarin grondstoffen beter worden benut. En delen, repareren en hergebruiken steeds vanzelfsprekender worden. Daarbij hebben we de hoeveelheid restafval per inwoner aanzienlijk verminderd. Ook geven we als gemeente het goede voorbeeld in ons eigen handelen.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Circulaire economie			
In combinatie met Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid zetten we de samenwerking voort op het onderwerp circulaire economie. En bundelen we onze krachten om een circulaire regio te vormen.	- Onderzoek naar bestaand beleid en gewenste ontwikkeling van de circulaire economie in Molenlanden (Q1 2027). - Onderzoek Regionaal Circulair beleid Zuid-Holland Zuid is afgerond (Q1 2027). - Vaststellen Visiedocument waarin circulaire doelen, regelgeving en de ruimtevraag voor circulaire economie zijn opgenomen (Q4-2027). Actieve deelname aan Platform Groene Hart Circulair en regionale krachtenbundeling Zuid-Holland Zuid (doorlopend).	- Uitgevoerde analyses en vervolgmaatregelen. - Aantal initiatieven.	Combinatie begroot en alternatieve dekking of uitvoeringsvorm
We ondersteunen initiatieven voor delen, repareren en hergebruiken, zodat inwoners minder nieuwe producten hoeven aan te schaffen en grondstoffen beter worden benut.	- Jaarlijks minimaal twee circulaire initiatieven vanuit inwoners, ondernemers of organisatie ondersteund (2027-2030). - Deelname aan de Landelijke Compostdag. En introductie van het ‘Bring Your Own’-initiatief bij lokale ondernemers (2027) - Inwoners informeren om minder nieuwe producten aan te schaffen en te ondersteunen door bijeenkomsten te organiseren (doorlopend).	- Aantal initiatieven. - Deelname inwoners	Begroot
Afval en grondstoffen			
Met de Waardlanden-gemeenten zetten we nieuw beleid op die voortborduurt op de Strategienota 2021-2025.	- Nieuw afvalbeleid opgesteld gericht op 50 kg restafval per inwoner in 2030 (Q2-2027).	- Kilogram restafval per inwoner.	

	- Evaluatie huidige Diftar-aanpak betrokken bij nieuw beleid (Q4-2027). - Uitvoering maatregelen gericht op betere grondstoffeninzameling, regulering van restafval en beloning van huishoudens die goed scheiden (2027-2030). - Jaarlijkse monitoring van restafval en scheidingsresultaten (doorlopend).		
We gaan door met de ingezette aanpak voort om de hoeveelheid restafval per inwoner verder terug te dringen richting het doel van 30 kg per inwoner.	- Jaarlijks uitvoering van campagnes gericht op textiel, GFT en producthergebruik (doorlopend). - Jaarlijks herhalen van campagnes zoals E-waste Race, PeukMeuk en kerstbomeninzameling (doorlopend). - Jaarlijkse deelname aan de Week van de Circulaire Economie (doorlopend). - Samenwerking met Waardlanden en Schone Lek voor afvalpreventie en zwerfafvalreductie (doorlopend).	- Kilogram restafval per inwoner. - Scheidingspercentage. - Bewustwording inwoners.	Begroot
We zetten in op maatregelen om afval te voorkomen en grondstoffen te besparen binnen gemeentelijke werkprocessen.	- Standaarddocumenten, bestekken en Integraal Beheerplan aangepast op circulaire principes (Q1 2027). - Proces ingericht voor beoordeling en hergebruik van vrijkomende materialen bij gemeentelijke projecten (Q1 2027). - Minimaal twee gemeentelijke projecten voeren een volledige herbruikbaarheidsanalyse uit (Q1 2027). - Circulaire principes structureel opgenomen in inkoop-, aanbestedings- en projectprocessen (Q4-2027).	- Uitgevoerde maatregelen. - Vermindering grondstoffengebruik. - Organisatiebrede toepassing.	Begroot

3. Samenleving en Cultuur

3.1. Een sterke sociale basis

Ambitie
Aan het einde van deze periode is de sociale basis in Molenlanden verder versterkt. Inwoners voelen zich verbonden, kijken naar elkaar om en kunnen meedoen en elkaar ontmoeten. Deze sociale basis is de kracht van onze samenleving. Een sterke sociale basis draagt direct bij aan gezondheid, welzijn en sociale veiligheid.

We bouwen voort op wat al goed gaat. En we blijven inzetten op de lijn van preventie en vroegsignalering. Door problemen vroeg te signaleren en tijdig passende ondersteuning dichtbij huis te bieden, kunnen inwoners vaker regie houden op hun eigen leven, langer zelfstandig functioneren. En voorkomen we waar mogelijk dat problemen verergeren en zwaardere zorg nodig is. Binnen de jeugdzorg bouwen we de lijn van eigen verantwoordelijkheid en ondersteuning waar nodig verder uit. Zo houden we de groeiende vraag naar zorg en ondersteuning beter beheersbaar.

Tot 2028 bouwen we voort op behaalde resultaten en spelen we in op maatschappelijke ontwikkelingen, zodat we in 2028 een koers voor het sociaal domein kunnen vaststellen. Vanaf 2029 zetten we deze koers in voor de verdere ontwikkeling van de sociale structuur in Molenlanden.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Preventie en ondersteuning			
We stimuleren inwoners om meer in beweging te komen en te blijven. En we versterken sportclubs. Hiermee brengen we het aantal inwoners dat aan de beweegrichtlijn voldoet omhoog. Meer bewegen draagt bij aan een goede gezondheid, het welzijn en de zelfredzaamheid van inwoners.	- Alle sportclubs maken kennis met de clubscan (Q2 2027). - Onderzoek naar passende beweeginitiatieven/-voorzieningen in de buitenruimte (Q4 2027). - Een sportloket vormgeven (2028).	- Gebruik sportloket. - Deelname aan sport. - Tevredenheid gebruiker. - Scores op clubscan. - Score op beweegrichtlijn.	Begroot
De sociale basis zorgt ervoor dat inwoners mee kunnen doen in de samenleving en sociale contacten op kunnen bouwen. Om dit verder te verstevigen gaan we het welzijnswerk doorontwikkelen. En maken we keuzes over de rol van welzijnswerk in relatie tot inwoners, netwerken, kernen, voorzieningen en het versterken van initiatieven uit de samenleving. Hiervoor stellen we een startnotitie op.	- Vaststellen startnotitie over de doorontwikkeling van het welzijnswerk (2028). - Het welzijnswerk draagt in lijn met de vastgestelde koers bij aan de versteviging van de sociale basis in onze kernen (2029 - 2030).	- Startnotitie vastgesteld. - Betrokken partijen. - Duidelijkheid rol welzijnswerk.	Begroot/ Alternatieve dekking of uitvoeringsvorm
We versterken toekomstgericht de sociale structuur in onze kernen, zodat er voldoende plekken zijn waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten, mee kunnen doen en ondersteuning kunnen vinden wanneer dat nodig is. Hiervoor stellen we een nieuwe sociale visie op.	- Vaststellen sociale visie (2028). - De sociale structuur in de kernen doorontwikkelen in lijn met de vastgestelde kaders (2029 - 2030).	- Visie vastgesteld. - Betrokkenheid inwoners en partners. - Mate van vertaling visie naar beleid en uitvoering.	Begroot
Om te borgen dat inwoners die (tijdelijk) ondersteuning nodig hebben sneller passende hulp vinden gaan we de gemeentelijke toegang en de sociale teams doorontwikkelen. Hiermee voorkomen we waar mogelijk een beroep op zwaardere zorg.	- Een breed participatietraject onder inwoners en maatschappelijke partners maakt inzichtelijk op welke manier de gemeentelijke toegang en de sociale teams zich tot de samenleving zouden moeten verhouden (Q1- Q3 2027). - Vaststellen visie positionering gemeentelijke toegang en sociale teams (2028). - Doorontwikkelen gemeentelijke toegang en sociale teams, in lijn met de vastgestelde visie (2029 - 2030).	- Deelname inwoners en maatschappelijke partners aan participatietraject. - Bereik gemeentelijke toegang en sociale teams. - Tevredenheid inwoners over dienstverlening.	Combinatie niet begroot en alternatieve dekking of uitvoeringsvorm

We onderzoeken welke preventieve inzet of nieuwe vormen van ondersteuning inwoners kan helpen om langer zelfstandig mee te doen, zodat minder vaak een beroep hoeft te worden gedaan op de sociale teams en de zorgmarkt.	- Analyse maken van veelvoorkomende ondersteuningsvragen van inwoners en verkennen mogelijkheden om hier preventieve inzet op te verstevigen of ontwikkelen (Q2 2027). - Onderzoek naar mogelijkheden principes 'Groepswerk tenzij' en 'blended care' als brede transformatieopgave (Q2 2027).	- Onderzoek afgerond. - Nieuwe ondersteuningsvormen. - Gebruik voorzieningen.	Niet begroot
Wmo			
We bereiden ons voor op de beoogde invoering van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage voor Wmo-voorzieningen per 1 januari 2028. Als deze wetswijziging doorgaat, onderzoeken we in hoeverre binnen de landelijke kaders lokaal maatwerk mogelijk en wenselijk is. We willen voorkomen dat kwetsbare inwoners vanwege de bijdrage afzien van ondersteuning.	- Na vaststelling wetswijziging Wmo de uitvoeringsorganisatie inrichten in lijn met de wettelijke kaders (Q2 - Q4 2027). - Onderzoek naar mogelijkheden en wenselijkheid maatwerk en naar gelang de uitkomsten verwerken in beleid en uitvoering (Q2 - Q4 2027). - Vaststellen nieuwe verordening en nadere regels (Q4 2027). - Monitoren van de effecten (2028).	- Omvang doelgroep. - Effecten wetswijziging op de omvang van de doelgroep en op het beroep op Wmo-voorzieningen. - Effecten wetswijziging op minimabeleid. - Signalen zorgmijding. - Signalen betalingsachterstanden.	Begroot
Arbeidsmarktregio			
We verbinden onze lokale aanpak voor werk, scholing en ontwikkeling aan het Werkcentrum, zodat inwoners makkelijker de juiste ondersteuning kunnen vinden.	- De samenwerking tussen het Werkcentrum en de professionals binnen het sociaal domein verstevigen (Q4 2027). - De inwoners informeren over de vormen van dienstverlening, zodat ze weten met welke vragen en hoe ze bij het Werkcentrum terecht kunnen (2028).	- Deelname netwerkpartners sociaal domein aan lokale kennis en netwerkbijeenkomsten Werkcentrum - Toename initiatieven/ bijeenkomsten voor inwoners - Toename bezoekersaantallen inwoners uit Molenlanden	Begroot
Armoede en gezondheid			
We helpen inwoners om geldzorgen zoveel mogelijk te voorkomen en sneller passende ondersteuning te vinden wanneer die nodig is. Daarom zetten we in op vroegsignalering, een sterk netwerk van betrokken partners en toegankelijke ondersteuning die inwoners gemakkelijk kunnen vinden en gebruiken.	- Uitvoeren Armoedeagenda (2027-2030). - Organiseren netwerkbijeenkomsten partners (2027-2030). - Organiseren jaarlijks regionaal Geldlab (2027-2030).	- Bereik doelgroepen. - Toegang tot ondersteuning. - Tevredenheid inwoners. - Bereik jongeren via Geldlab.	Begroot
Inwoners krijgen meer mogelijkheden om gezond te leven en gezondheidsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen. Met concrete maatregelen zetten we in op preventie, zodat inwoners gezond en vitaal kunnen blijven en waar nodig tijdig ondersteuning krijgen. Hiervoor stellen we een Lokale Nota Publieke Gezondheid op dat richting geeft voor een integrale uitvoering in de komende jaren. Hiermee verhogen we de (ervaren) gezondheid van onze inwoners op diverse vlakken zoals verbeteren mentale gezondheid en verminderen overgewicht.	- Vaststellen Lokale Nota Publieke Gezondheid (Q1 2027). - Uitvoeren van de preventieve activiteiten in lijn met de prioriteiten van de Lokale Publieke Gezondheidsnota (2027-2030). - Jaarlijks een netwerkbijeenkomst organiseren voor partners op het gebied van gezondheid, welzijn, sport en preventie gericht op signalering en doorverwijzing (2027-2030). - Proces inrichten waarbij gezondheid structureel meegewogen wordt bij beleidsontwikkelingen in de ruimtelijke ontwikkeling (2028).	- Nota vastgesteld. - Uitvoering maatregelen. - Bereik netwerkbijeenkomsten. - Score op ervaren gezondheid inwoners. - Score op mentale gezondheid inwoners. - Score op overgewicht inwoners.	Begroot
Jongeren en jeugdhulp			
We versterken de pedagogische basis en de sociale teams, zodat jeugdigen en gezinnen sneller de juiste ondersteuning ontvangen. En	- Nieuwe aanbesteding voor jeugdprofessionals (Q4 2027) - Evaluatie en vervolg Sterke Gezinnen, Sterke Jeugd (2028)	- Instroom regionale zorgmarkt. - Kosten jeugdhulp. - Tevredenheid van gezinnen en professionals.	Begroot

we voorkomen doorverwijzing naar zwaardere vormen van hulp.			
We starten een pilot Preventie Middelengebruik om de mentale en fysieke gezondheid van jongeren te versterken en problematisch middelengebruik zoveel mogelijk te voorkomen.	- Tussenevaluatie pilot (Q2 2027). - Eindevaluatie pilot (Q4 2027).	- Bereik. - Inzet activiteiten. - Ervaringen jongeren en partners.	Begroot

3.2. Cultuur

Ambitie
Aan het einde van deze periode heeft Molenlanden een herkenbaar en samenhangend cultureel aanbod dat bijdraagt aan leefbaarheid en verbinding. Cultuur is toegankelijk voor iedereen, met bijzondere aandacht voor jongeren. We ondersteunen historische verenigingen en lokale organisaties. Er is ruimte voor culturele activiteiten in dorpshuizen en verenigingen. En bibliotheken vervullen hun rol als maatschappelijke spil voor ontmoeten en meedoen. De Week van Respect is verbreed tot een periode van aandacht voor respect en omgaan met verschillen. Daarmee is bijgedragen aan een cultuur waarin ruimte is voor diversiteit en respect voor elkaar.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Cultuur			
We organiseren een Molenlandse Kunst & Cultuurdag waar ontmoeting, beleving en participatie centraal staat.	- Vaststellen thema en inventarisatie maken van locaties (Q4 2027). - De Kunst & Cultuurdag (2029).	- Deelname Kunst & Cultuurdag. - Bereik inwoners. - Waardering deelnemers. - Samenwerking culturele partners.	Begroot
We organiseren Cultuur op pad van kern tot kern' waarbij jongeren actief worden betrokken.	- Inventarisatie locaties in kernen en ontwikkeling programma (2028-2029). - De Cultuur op pad van kern tot kern in koppeling met Kunst & Cultuurdag (2029-2030).	- Deelname en bereik inwoners. - Waardering deelnemers. - Samenwerking kunstenaars.	Begroot
We verkennen het draagvlak voor een Cultureel Platform: een commissie van inwoners die culturele initiatieven uit de kernen verbindt.	- In kaart brengen stakeholders en draagvlak bij de kernen onderzoeken (2028-2029). - Als er voldoende draagvlak is, zetten we samen met betrokkenen een Cultureel Platform op (2029-2030)	- Vertegenwoordiging cultuur in de commissie. - Aantal verbindingen die gerealiseerd zijn tussen culturele initiatieven.	Niet begroot
We verkennen een Culturele Participatiekaart waarop culturele initiatieven en cultuurbeoefenaars makkelijk te vinden zijn.	- In kaart brengen van het cultureel ecosysteem en onderzoeken vraag/aanbod (Q1/Q2 2027). - Verkennen doelgroepen deelname Participatiekaart (2028). - Ontwikkeling Participatiekaart (2028-2030).	- Draagvlak onder cultuurbeoefenaars. - Het maken van een Culturele Participatiekaart. - Culturele aanbod op de Participatiekaart.	Begroot
We maken culturele locaties beter zichtbaar en toegankelijk en verkennen kansen voor cultuur in de openbare ruimte en het groene landschap.	- Inventarisatie locaties en kansen onderzoeken (Q1/Q2 2027). - Onderzoeken of er een koppeling met de Participatiekaart kunt maken (2028),	- Spreiding locaties. - Gebruik locaties. - Toename initiatieven.	Begroot
De rol van de bibliotheek als ontmoetings-, participatie- en ontwikkelplek wordt verder versterkt.	- Promoten bibliotheken als "Third Place": de plek waar inwoners samen kunnen komen voor ontspanning, gesprek en verbinding en/of ontwikkeling (2028 - 2030). - Samenwerking met partners stimuleren voor gezamenlijke activiteiten (2027-2030).	- Bezoekersbereik. - Aantal gezamenlijke activiteiten. - Deelname activiteiten en gebruik aanbod.	Begroot
Respect voor verschillen			
We versterken een cultuur met respect voor verschillen. Waarin ruimte is voor diversiteit en omgaan	- Organiseren en uitvoeren Week van Respect (2027-2030).	- Deelname en zichtbaarheid.	Begroot

met elkaar. De Week van Respect plaatsen we meer in het teken van brede verbinding: aandacht voor respect, tolerantie en omgaan met verschillen. Daarbij gaat het om omgangsvormen, maar ook om het respecteren van mensen die anders zijn dan jij of een andere mening hebben. Zo versterken we een cultuur waarin ruimte is voor diversiteit én elkaar.			
We stellen een nieuwe Inclusieagenda op en versterken toegankelijkheid en inclusie, binnen én buiten de organisatie, in lijn met het VN-verdrag Handicap. Zo vergroten we de mogelijkheden voor alle inwoners om mee te doen en deel uit te maken van de samenleving.	- Evaluatie huidige inclusieagenda (Q4 2027). - Nieuwe inclusieagenda vaststellen (2028).	- Inclusieagenda vastgesteld. - Voortgang maatregelen.	Begroot

4. Bestuur, Samenwerking, Openbare Orde en Veiligheid

4.1. Bestuur en participatie

Ambitie
Aan het einde van deze periode is verder gebouwd aan een gemeente die zichtbaar aanwezig is in de samenleving. En worden inwoners vroegtijdig betrokken bij plannen, beleid en uitvoering. We werken dorps- en stadsgericht en versterken daarmee de betrokkenheid, inzet en het eigenaarschap van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Onze dienstverlening en communicatie sluiten aan bij hun behoeften en draagt bij aan vertrouwen in de gemeente.

We stellen een inspiratiekader Participatie en samenwerking op en een uitvoeringsprogramma dienstverlening. Daarin vertalen we de uitgangspunten uit de visie op dienstverlening, gemak bieden, samen doen en persoonlijke benadering, naar concrete acties en verbeteringen. We gebruiken de ervaringen, ideeën en verhalen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties om deze programma's te maken.

Daarnaast stellen we samen met inwoners en ondernemers de eerste dorpsperspectieven op. Deze geven richting aan woningbouw, voorzieningen, onderwijs en sport, versterken de vitaliteit van de dorpen en stad. En vormen de basis voor toekomstbestendige en leefbare kernen.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Participatie en kerngericht werken			
We maken samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers dorpsperspectieven. Daarbij kijken we naar de energie en betrokkenheid in de kern, maar ook naar de urgentie van ontwikkelingen en opgaven die daar spelen.	- Vaststellen Startnotitie Dorpsperspectieven (Q4 2026). - Start pilots dorpsperspectieven met drie kernen (2027). - Evaluatie en herijking procesaanpak met de kernen (2027-2030). - Voorstel opschaling en werkwijze dorpsperspectieven (2029-2030).	- Aantal perspectieven. - Evaluatie van proces en samenwerking. - Toepassing 'leren door te doen'. - Verweving opbrengsten en inzichten dorpsperspectieven in beleidsontwikkelingen en plannen.	Niet begroot
We bouwen verder aan een organisatiecultuur waarin participatie en samenwerking vanzelfsprekend onderdeel zijn van ons handelen. Bij elk project is duidelijk hoe we inwoners betrekken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van plannen en beleid.	- Vaststellen Inspiratiekader Participatie en samenwerking (Q4 2026). - Implementeren Inspiratiekader en ontwikkelen Toolkit (Q2/Q3 2027). - Doorlopende evaluatie projecten-casuïstiek en herijking werkwijzen (2027-2030).	- Toepassing Inspiratiekader. - Resultaten en toepassing van evaluaties. - Tevredenheid en betrokkenheid inwoners en partners.	Begroot
Dienstverlening			
We ontwikkelen onze dienstverlening verder op basis van de in de visie vastgestelde uitgangspunten *gemak bieden, samen doen en persoonlijke benadering*.	- Opstellen van het Uitvoeringsprogramma Dienstverlening 2027/2030 (Q4 2026). - Ontwikkelkaders *integraliteit, verbinding, inzicht, toepassing, monitoring en digitalisering* worden uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma. - Monitoring en rapportage van de dienstverlening verder ontwikkeld en ingericht. (Q1/Q2 2027).	- Uitvoeringsprogramma opgesteld. - Voortgang acties. - Tevredenheid van inwoners, ondernemers en partners over de dienstverlening.	Begroot
Communicatie			
We zetten in op Molenlands communiceren. Als medewerker van Molenlanden gebruik je Klare Taal.	- Communicatie organiseert jaarlijks Klare Taal trainingen voor nieuwe medewerkers en opfrismomenten (doorlopend). - We breiden de communicatietoolkit uit om te helpen bij omgevingsbewust werken (2026-2030) - We borgen omgevingsbewust werken in projectmatig creëren (2027-2028).	- Evaluatie klare taal trainingen - Mate waarin communicatie is meegenomen in projecten van buitenruimte en omgeving.	Begroot

Vanuit Communiceren met Focus voeren we een contentstrategie in die inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties actief betrekt bij onderwerpen die voor hen van belang zijn. Daarbij sluiten we aan bij het ritme en de behoefte van onze inwoners.	- Communicatie stelt jaarlijks een overzicht op met communicatieprioriteiten. Daarbij wordt aangesloten bij thema's die inwoners belangrijk vinden (doorlopend).	- Herkenbaarheid van gekozen prioriteiten voor inwoners.	Begroot

4.2. (Boven) regionale samenwerking

Ambitie
Aan het einde van deze periode heeft Molenlanden een zichtbare en actieve positie in regionale, provinciale, landelijke en waar nodig Europese samenwerkingen. We zorgen dat Molenlanden aan tafel zit bij besluitvorming die onze inwoners raakt en zetten samenwerking gericht in voor de opgaven van onze gemeente. Daarbij bouwen we voort op bestaande netwerken en samenwerkingen. En benutten we nieuwe kansen waar die van toegevoegde waarde zijn. Ook werken we vanuit een resultaatgerichte en wederkerige houding: we halen niet alleen, maar brengen ook.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
(Boven) regionale samenwerking			
We versterken onze positie in regionale en bovenregionale netwerken en benutten deze gericht voor onze gemeentelijke opgaven. We zetten in op concrete resultaten op belangrijke strategische thema's, zoals de ruimtelijke opgave en mobiliteit. We hanteren het strategisch positioneringsdocument voor (boven)lokale samenwerking als leidraad voor onze inzet.	- Strategisch positioneringsdocument vaststellen en uitvoeren (2027-2030). - Actief bijdragen aan de Regio Deal Waarden van het Groene Hart, de Regionale Investeringsagenda en Klimaatregio A5H (doorlopend). - Kansrijke nieuwe samenwerkingen verkennen en, waar deze bijdragen aan de gemeentelijke opgaven, vertalen naar concrete samenwerking. Tegelijkertijd kritisch beoordelen of bestaande samenwerkingen nog passend zijn en voldoende meerwaarde hebben (doorlopend).	- Concrete resultaten op belangrijke strategische thema's. - De positie en inbreng van Molenlanden in relevante regionale en bovenregionale netwerken. - De meerwaarde van bestaande en nieuwe samenwerkingen voor de gemeentelijke opgaven - De mate waarin het strategisch positioneringsdocument als leidraad wordt toegepast.	Begroot

4.3 Openbare orde en veiligheid

Ambitie
Aan het einde van deze periode heeft Molenlanden verder gebouwd aan een veilige en weerbare gemeente. Overlast en ondermijning worden stevig aangepakt, inwoners en organisaties zijn beter toegerust om risico's te herkennen en te voorkomen. En de gemeente is, ook door inzet vanuit het i-domein op informatiebeveiliging, beter voorbereid op cyberincidenten en andere verstoringen die de samenleving kunnen raken. Initiatieven uit de samenleving die bijdragen aan veiligheid en samenhang stimuleren en ondersteunen we actief.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Openbare orde en veiligheid			
We geven samen met onze veiligheidspartners uitvoering aan het Veiligheidsplan 2026-2029, waarbij de aanpak van ondermijning, het vergroten van de weerbaarheid en het versterken van handhaving centraal staan.	- Diverse vormen van voorlichting geven over ondermijning en weerbaarheid (2026-2029). - Repressief en handhavend optreden (2026-2030). - Vaststellen nieuw Veiligheidsplan (2029).	- Uitvoeren van de acties. - Criminaliteitscijfers. - Veiligheidsbeleving inwoners.	Begroot
We breiden de boa-capaciteit verder uit.	- Verder uitbreiden en invullen boa capaciteit (Q3 2027). - Door het betrekken van de samenleving de zichtbaarheid van en de handhaving door de boa's vergroten (2028-2029).	- Daadwerkelijke uitbreiding boa's. - Meldingen. - Klankbordgroepen en dorpsraden bezocht. - Meer aanwezigheid in de wijken. - Ervaringen van klankbordgroepen/dorpsraden	Niet begroot

We stimuleren het herkennen en melden van ondermijnende criminaliteit door samen met het RIEC en de politie voorlichting en campagnes te organiseren voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.	- Diverse vormen van voorlichting uitvoeren, waaronder campagnes gezamenlijk met externe partijen (2027-2029).	- Meer meldingen. - Repressie maatregelen. - Weerbaarheid inwoners.	Begroot
We voeren het plan van aanpak maatschappelijke weerbaarheid uit door de gemeentelijke organisatie en crisisorganisatie te versterken, inwoners en maatschappelijke partners te ondersteunen bij zelf- en samenredzaamheid en toe te werken naar een lokaal netwerk van noodsteunpunten. In alle twintig kernen werken we met sleutelfiguren, maatschappelijke partners en dorpsraden aan de lokale samenredzaamheid.	- Gesprekken over zelf- en samenredzaamheid in alle twintig kernen voeren (Q4 2027). - Verbinden lokale netwerken en maatschappelijke partners (Q4 2027). - De gemeentelijke (crisis)organisatie voorbereiden en oefenen (Q4 2027). - Een besluit nemen over vervolg noodsteunpunten vanuit landelijke kaders (Q3 2027). - Uitvoeren lokale afspraken en eventuele noodsteunpunten verder ontwikkelen en in de praktijk testen (2028). - Aanpak doorontwikkelen en borgen (2029). - Maatschappelijke weerbaarheid structureel verankeren in de organisatie en samenleving (2030).	- Lokale netwerken en maatschappelijke partners in alle 20 kernen in beeld en betrokken. - Gemeentelijke (crisis)organisatie aantoonbaar voorbereid op langdurige verstoringen. - Inwoners en lokale netwerken weten wat zij zelf en samen kunnen doen bij langdurige verstoringen.	Combinatie niet begroot en alternatieve dekking.
Toekomstbestendige brandweerzorg: 1. Invulling geven aan een belangrijke aanbeveling uit het onderzoek naar de brandweerzorg in Molenlanden-Noord, te weten brandweerkazerne Molenaarsgraaf. 2. De VRZHZ doet daarnaast vervolgonderzoek m.b.t. brandweerzorg in Molenlanden-Noord.	- Starten met de bouw van de brandweerkazerne in Molenaarsgraaf (2028) - In gebruik nemen brandweerkazerne (2029). - Afronden onderzoek voor Molenlanden-Noord (medio 2027)	- De brandweerkazerne/politiepost Molenaarsgraaf is gerealiseerd. - Helderheid over locatie kazerne Groot-Ammers.	Begroot

5. Bedrijfsvoering

5.1 Financiën

Ambitie

Aan het einde van deze periode is de meerjarenbegroting in alle jaren structureel en reëel sluitend. De tekorten hebben we zelf opgelost. We leggen de rekening niet bij een volgend college en niet ongemerkt bij onze inwoners. Structurele uitgaven dekken we met structurele inkomsten, niet met reserves of optimistische ramingen. We maken zichtbaar wat budgetten opleveren en verantwoorden of de afgesproken doelen zijn gehaald. We leggen vast hoeveel buffer we nodig hebben en hoe we het vermogen daarboven inzetten. Zo houden we grote investeringen betaalbaar zonder de begroting uit balans te brengen. De woonlasten stijgen niet harder dan de inflatie / het landelijk gemiddelde, zodat inwoners weten waar ze aan toe zijn.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Financiën			
We ontwikkelen een visie op vermogen, zodat we weloverwogen keuzes maken over reserves, voorzieningen en financiële buffers en financieel gezond blijven, nu en in de toekomst.	- Vaststellen Visie op vermogen (Q1 2027). - Uitvoering (2027-2030).	- Visie vastgesteld. - Toepasbaarheid bij besluitvorming. - Ontwikkeling meerjarenperspectief.	Begroot
We stellen een programma op waarin we keuzes maken voor een financieel gezonde toekomst. Daarmee brengen we in beeld hoe we structureel ruimte kunnen creëren binnen de begroting, welke	- Vaststellen Veranderprogramma' (Q1/Q2 2027). - Uitvoering (2027-2030).	- Programma vastgesteld. - Gerealiseerde maatregelen. - Structurele financiële ruimte.	Begroot

afwegingen daarbij horen en hoe we ook op de lange termijn zorgen voor een sluitende meerjarenbegroting.			
We begroten realistisch waardoor beschikbare middelen daadwerkelijk worden ingezet voor de doelen die we hebben afgesproken. Doorlopend onderzoeken we op welke onderdelen begrotingssystematiek kan worden verbeterd om zo te voorkomen dat budgetten onnodig op de plank blijven liggen.	- Doorlopende verkenning verbeterpunten. begrotingssystematiek en aanpassing werkwijzen (2027-2030).	- Afwijkingen begroting-realisatie. - Voorspelbaarheid financiën.	Begroot

5.2 I-Domein

Ambitie
Aan het einde van deze periode beschikt Molenlanden over een betrouwbare, robuuste, veilige, privacybestendige en toekomstgerichte ICT en informatievoorziening. De digitale weerbaarheid van de organisatie is verder versterkt. Daardoor is de continuïteit van de dienstverlening ook bij cyberincidenten en andere verstoringen beter geborgd. De bescherming van (persoons)gegevens is verbeterd en we hebben regie op belangrijke digitale afhankelijkheden.
Tegelijkertijd volgt de organisatie technologische ontwikkelingen actief en benut zij kansen op het gebied van digitalisering en AI die bijdragen aan een sterke dienstverlening en een toekomstbestendige organisatie.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
I-domein			
We stellen de digitale koers Molenlanden 2026-2030 op waarin ontwikkelingen en ambities op het gebied van AI, informatiebeveiliging, privacy en digitale soevereiniteit in samenhang worden beschreven.	- Vaststellen Digitale Koers (Q1 2027). - Uitwerken ambities en beleidskaders (Q2 2027). - Starten met implementatie van de maatregelen (Q3 2027). - Uitvoering (2027-2030).	- Digitale koers vastgesteld. - Roadmap uitgevoerd. - Bestuurlijke uitgangspunten toegepast in projecten. - Aanbestedingen en beleidsontwikkelingen.	Combinatie begroot en niet begroot
We verhogen de cyberweerbaarheid en treffen maatregelen om de informatiebeveiliging en bescherming van (persoons)gegevens te versterken). Ook werken we uit hoe nieuwe bestuurlijke verantwoordelijkheden en de betrokkenheid van de raad worden ingevuld.	- Vaststellen informatiebeveiligingsbeleid en gewenst ambitieniveau in 2030 (Q1 2027). - Uitwerken ambities, verantwoordelijkheden en beleidskaders (Q2 2027). - Implementeren maatregelen (2027 - 2030).	- Periodieke audits en tests hebben positieve uitslagen. - Verbetering digitale weerbaarheid. - Opvolging aanbevelingen FG. - Uitgevoerde DPIA's. - Minder beveiligings- en privacy-incidenten.	Begroot
We verkennen en implementeren de mogelijkheden van AI passend binnen de kaders en mogelijkheden van onze organisatie. We zorgen voor de benodigde kennis bij medewerkers en ontwikkelen een passend beleidskader voor verantwoord gebruik van AI.	- Vaststellen kaders gebruik AI en programma AI-geletterdheid (Q2 2027). - Doorlopende verkenning en ontwikkeling, en implementatie van AI-toepassingen (2027-2030). - Medewerkers periodiek trainen voor up-to-date houden kennis. (2027-2030).	- AI-toepassingen met aantoonbare meerwaarde uitgerold. - AI-kennis en -vaardigheid medewerkers toegenomen. - Vastgesteld beleidskader. - Ingericht AI-register.	Combinatie begroot en niet begroot
We brengen de digitale informatiehuishouding verder op orde en implementeren verplichtingen van de nieuwe Archiefwet.	- Vaststellen beheerregeling "Informatie" conform de nieuwe Archiefwet (Q1 2027) - Implementatie en Uitvoering (2027 – 2030)	- KPI-auditresultaten. - Aansluiting en overdracht e-depot.	Niet begroot
We verhogen de digitale onafhankelijkheid van externe buitenlandse leveranciers en versterken de regie op gemeentelijke data.	- Vaststellen kaders m.b.t. data autonomie (Q12027). - Doorlopende verkenning en ontwikkeling van, en implementatie richting leveranciers (2027-2030).	- Aandacht voor digitale autonomie in aanbestedingen. - Inzicht in afhankelijkheden van leveranciers en cloudoplossingen. - Betrouwbare en actuele data. - Gegevens beter beschikbaar voor dienstverlening en sturing.	Niet begroot

5.3 Organisatie

Ambitie
Molenlanden heeft een goed functionerende organisatie en is een aantrekkelijke werkgever. Vanuit die stevige basis blijven we ons ontwikkelen om ook in de toekomst wendbaar, professioneel en herkenbaar te blijven. We spelen actief in op maatschappelijke ontwikkelingen En maken bewuste keuzes in wat we zelf doen, wat we samen met anderen oppakken en waar technologie ons ondersteunt. Daarbij brengen we ambities, capaciteit en kwaliteit met elkaar in balans.

De Molenlandse manier blijft zichtbaar in hoe we werken: dichtbij en toegankelijk, met ruimte en vertrouwen voor medewerkers en met eigenaarschap, duidelijke verantwoordelijkheden en samenwerking over teamgrenzen heen. We werken vanuit maatschappelijke opgaven en zoeken actief de verbinding met inwoners, ondernemers en partners met oog voor transparantie en openbaarheid.

Dat vraagt om onderhoud en blijvend investeren in vakmanschap, leiderschap, vitaliteit, werkplezier en goede ondersteuning. We zetten data en technologie zorgvuldig en veilig in om werkprocessen en dienstverlening verder te verbeteren. Zo bouwen we voort op wat goed gaat en blijven we een aantrekkelijke werkgever en een betrouwbare, betrokken gemeente.

Wat gaan we doen? **Resultaat**	**Wat doen we onderweg?** **Mijlpalen**	**Hoe meten we ons succes?** **Toetsstenen**	**Financiële dekking**
Organisatie			
We ontwikkelen en verinnerlijken de Molenlandse Manier verder door in de organisatie vanuit dezelfde principes als in de dienstverlening, participatie en communicatie met inwoners. We richten ons op het versterken van de strategische ontwikkellijnen op het gebied van de Molenlandse manier, processen, samenwerking en leiderschap zodat de organisatie toekomstbestendig, wendbaar en efficiënt kan functioneren. Dit doen we door het samen mogelijk maken (intern en extern), regelruimte met verantwoordelijkheid, contracteren en waarmaken.	- Opleveren teamcontracten (jaarlijks) - Oplevering strategisch kompas (Q2 2027). - We voeren een vaste werkwijze in waarbij iedere visie en elk beleidsvoorstel wordt uitgewerkt in een realistisch uitvoeringsplan met concrete acties, eigenaarschap, planning, capaciteit en middelen (Q4 2027). - We bouwen verder aan een organisatiecultuur waarin de Molenlandse Manier vanzelfsprekend onderdeel is van ons handelen (doorlopend). - Evaluatie en actualisatie organisatieontwikkeling (ontwikkellijnen) (Q2 2028).	- Oplevering teamcontracten. - MT toetst strategische vraagstukken aan het kompas. - Koppeling van uitvoeringsplannen aan visies c.q. beleidsvoorstellen. - Uitkomsten evaluatie organisatieontwikkeling.	Begroot
We investeren in de ontwikkeling en het vakmanschap van medewerkers, vernieuwen onze HR-instrumenten en benutten nieuwe technologieën waar deze bijdragen aan betere dienstverlening, voldoen aan wet- en regelgeving en een sterke bedrijfsvoering.	- Toepassing nieuw Leer Management Systeem (Q2 2027). - Vernieuwen gesprekscyclus/methode ontwikkelgesprekken (Q1 2028). - Actualisatie samenhang vitaliteit, duurzame inzetbaarheid en ontwikkeling (Q3 2027) inclusief uitvoeringsplan (Q2 2028).	- Deelname opleidingen. - Medewerkerstevredenheid onderzoek. - Registratie gesprekscyclus.	Begroot
We onderzoeken of de huidige inrichting en omvang van de organisatie aansluiten bij de opgaven van vandaag en morgen. Met een benchmark en formatieonderzoek – gekoppeld aan de ambities van onze gemeente – brengen we in beeld welke capaciteit, kennis en organisatiekracht nodig zijn om maatschappelijke, digitale en bestuurlijke ontwikkelingen blijvend het hoofd te bieden.	- Uitvoeren onderzoek en verwerken van uitkomsten in scenario's en aanbevelingen (Q1 2027).	- Onderzoek afgerond. - Inzicht capaciteitsbehoefte. - Opvolging aanbevelingen.	Begroot
We investeren in datagedreven werken, zodat we beter inzicht krijgen in ontwikkelingen en beter onderbouwde keuzes kunnen maken.	- Plan van aanpak HR/Dienstverlenging/I-Domein (Q2 2027). - Invulling FTE data (Q2 2027). - Informatiehuishouding basis op orde (Q3 2027). - Implementatie/evaluatie (2028).	- Beschikbaarheid stuurinformatie. - Gebruik data.	Niet begroot/ begroot

We werken verder aan de uitvoering van de Wet open overheid en investeren in een duurzame informatiehuishouding die transparantie en openbaarheid ondersteunt.	- Uitvoering van de Woo versterken met passende kennis, capaciteit en ondersteuning (Q1 2027). - Processen optimaliseren, bewustwording binnen de organisatie vergroten en de kwaliteit van informatiebeheer en openbaarmaking verbeteren (2028/2029). - Woo is structureel verankerd binnen de organisatie en openbaarheid, transparantie en goed informatiebeheer maken integraal onderdeel uit van onze reguliere bedrijfsvoering (doorlopend).	- Aandeel Woo-verzoeken dat binnen de wettelijke termijn is afgehandeld. - Mate waarin voor alle wettelijk verplichte categorieën van actieve openbaarmaking processen zijn ingericht en geborgd. - Aantal bezwaar- en beroepsprocedures. - Evaluaties Woo-uitvoering.	Begroot